

בלמ"ס

38.0105
פקודות מטכ"ל, 1 אפר' 76

38.0105 נוהל טיפול בחללים בשעת חירום

תוקף סעיפים 1 עד 57 מה-30 בנוב' 2000

1. פקודה זו תיכנס לתוקפה אך ורק לפי הוראה מיוחדת של ראש אכ"א.

הגדרות

2. בפקודה זו:

א "שאר בשר" - כמפורט בפ"מ [38.0103](#);

ב "משפחה שכולה" - כמפורט בפ"מ [38.0103](#);

ג "מפקד יחידה" - כמפורט בפ"מ [38.0103](#);

ד "מתקן רפואי" - כמפורט בפ"מ [38.0115](#);

ה "קצין שלישות פיקודי" - קצין שלישות של פיקוד מרחבי.

כללי

3. פקודה זו מתייחסת לחייל בשירות סדיר ובשירות מילואים פעיל, לרבות חיילת, אלא אם צוין במפורש אחרת, שנפטרו בזמן שירותם בשעת חירום.

4. מפקדים שהנהג המפורט להלן מוטל עליהם, יבצעו אותו כנדרש ויוודאו, כי כל ההודעות יימסרו בדיוקנות, יועברו מייד בטלפון ויגובו במברק שדרגת דחיפותו "מיידית", ובמידת הצורך בפקסימיליה.

5. בעניינים שבתחום עיסוקה של פקודה זו, חל איסור על גורם צבאי לבוא במגע עם גורם אזרחי שלא במסגרת סמכויותיו לפי פקודה זו.

6. ההוראות הנוגעות לבתי קברות צבאיים, לבחירת מקום הקבורה ולהעברת גופת החייל לבית קברות צבאי, הן הוראות הנובעות מחוק בתי קברות צבאיים, התש"י-1950.

7. הנוהל שיחול בשעת רגיעה מפורט בפ"מ [38.0103](#).

8. הנושאים הבאים יטופלו כמפורט בפ"מ [38.0103](#):

א טיפול בתעודות, במסמכים ובחפצים. זאת, בכפוף לשינויים הנגזרים ממצב החירום, על-פי קביעת רח"ט הנפגעים, וכאמור בסעיפים 46 עד 48 להלן;

ב ביקור אצל המשפחה השכולה;

ג מכתב תנחומים;

ד תפקידי מקשל"ר-רמ"ד הנפגעים וקציני הערים. זאת, בכפוף ובנוסף לאמור בסעיף 53 להלן (נוסח ההודעה למשפחת החלל כדוגמה הניתנת בנספח א);

ה פעילות היחידה להנצחת החייל - כמפורט בהוראות משרד הביטחון 91.10, ובסעיף 57 להלן.

בלמ"ס

9. תחנה לאיסוף חללים (להלן - "תא"ח):

תחנות לאיסוף חללים יוקמו ליד המתקנים הרפואיים באופן המפורט להלן:

א בגדוד או בכל יחידה אחרת המקיימת תאג"ד - באחריות מפקד היחידה ותחת פיקוד הרופא היחידתי ובתפעול הרב הצבאי ו/או מש"ק הדת.

ב בגדודי רפואה פיקודיים, ליד הפלר"קים - באחריות הרב האוגדתי ובתפעול סגלי הדת של מפקדת האוגדה ומפקדות החטיבות.

ג בבתי חולים שדה - באחריות סגל הדת של הפיקוד.

ד במתקנים רפואיים פיקודיים - באחריות יחידת הקבורה הפיקודית.

ה בפיקוד יוקם מרכז פיקודי לזיהוי חללים - באחריות יחידת הקבורה הפיקודית.

10. מפקד התא"ח ינהל מעקב אחרי פעילות התא"ח ביומן תא"ח (טופס 249).

11. אחריות מפקדים:

א כל מפקד, בכל דרגה שהיא, אחראי לאיסוף גופות החללים שבגזרתו ולהבאתן, בהקדם האפשרי, לתחנת איסוף חללים.

ב לצורך פינוי המחייב ידע מקצועי יסתייע מפקד היחידה בחוליות סריקה ופינוי אוגדתיות לסריקת שטחי הקרבות ולאיסוף החללים שבהם. בהתאם לצרכים, יקצה המפקד סיירים, חבלנים וכד', שיסייעו בפינוי החללים.

ג תפקידן של יחידות הקבורה הפיקודיות וחוליות הסריקה והפינוי האוגדתיות יהיה, בין היתר:

(1) סריקת צירים בין האוגדות או החטיבות, על מנת לוודא שכל הרק"ם וסביבתו פונה מחללים.

(2) פינוי חללים במקרים המחייבים ידע מקצועי.

(3) בדיקת כלי הרכב הפגועים המצויים בשטחי הקרבות, על מנת להבטיח איסוף מושלם של איברים או של ממצאים המצביעים על זהות חללים, שהתפזרו כתוצאה מהפגיעה. כלי הרכב שנבדקו יסומנו בצבע שמן במקום בולט כלהלן:

רכב שנבדק ולא נמצאו בו חללים יסומן ב-X.

רכב שנבדק ונמצאו בו חללים יסומן ב- (סימן X ועיגול מסביבו) ומספר החללים שנמצאו יירשם ליד הסימון.

.12

א זיהוי חללים הוא באחריות הרבנות הצבאית בכל הרמות.

ב במקרה בו לא ניתן לבצע בגופה זיהוי ודאי על-פי היכרות אישית, יפנה רבצ"ר לקבלת חוות-דעת מומחים (כגון: מומחי מז"פ - לטביעת אצבעות, חוות-דעת מקרפ"ר - במקרה של זיהוי רפואי ושל בדיקות גנטיות).

.13 אחריות ביצוע פעולות הזיהוי הרפואיות הנה על מקרפ"ר.

.14 פעולות זיהוי ייעשו על ידי סגלי רב"ץ במסגרות הבאות:

א בתחנת איסוף החללים היחידתית - זיהוי ראשוני.

ב חוליות סריקה ופינוי אוגדתיות ופיקודיות - זיהוי ראשוני.

ג במתקנים רפואיים - זיהוי ראשוני.

ד במרכז פיקודי לזיהוי חללים - זיהוי מקצועי.

ה אישור זיהוי סופי לחלל יינתן על ידי יחידת חקירות זיהוי חללים במטכ"ל-רב"ץ.

ו מפקדי יחידות ישגרו עדים ליחידת חקירות זיהוי חללים במטכ"ל-רב"ץ, בהתאם לדרישתה, לצורך מתן עדות על אירועים שבהם נפלו חללים.

.15 זיהוי חללים ראשוני ייעשה על יסוד עדות חברים המכירים את החלל, ובנוסף, על-פי מכלול אמצעי הזיהוי האחרים המצויים על הגופה. כאמצעי זיהוי ישמשו דיסקיות זיהוי על הצוואר ו/או בנעליים, ומסמכים מזהים שיימצאו בבגדי החלל, ושניתן יהיה להשוות את התמונות שבהם לתווי הפנים של החלל. חפצים ומסמכים שהוצאו מכיסי החלל לשם זיהוי יוחזרו לכיסיים מהם הוצאו.

.16 מסמכים וחפצים שנמצאו ליד החלל יש לאסוף בשקית לאיסוף חפצים, ואין לקבוע זהות על-פיהם.

.17 חלל שהובא לתחנת איסוף חללים - ימולא לגביו טופס דיווח על איסוף חלל (להלן: "טופס 246"), ובו ימולאו הפרטים האלה:

א מספר סידורי של החלל בתחנת האיסוף;

ב מקום תחנת האיסוף;

ג פרטי החלל - מספר אישי, דרגה, שם פרטי, שם משפחה ויחידה. זאת, אם הם ידועים לממלא הטופס;

ד פרטי החיילים שאספו את החלל - מספר אישי, דרגה, שם פרטי, שם משפחה, יחידה ותפקיד;

ה המקום שממנו נאסף החלל - רישום נקודת ציון או תיאור המקום;

ו מספר וסוג כלי הרכב שממנו נאסף החלל;

ז מספר וסוג כלי הנשק שהיה ביד או ליד החלל;

ח תאריך ושעת האיסוף;

ט עדות זיהוי מחיילים המכירים אישית את החלל, אם הדבר ניתן לביצוע;

י אישור קביעת המוות על ידי הרופא.

18. טופס 246 ימולא בשני עותקים. עותק אחד יוכנס לשקית פוליטילן ויוצמד בשרוך לידו או לכל איבר אחר בגופו של החלל. עותק שני ייגנו בתחנת האיסוף.

19. מודגש בזאת, כי אין להסיר מגופת החלל חפצים או מסמכים כלשהם. החלל וכל אשר נמצא על גופו ובסביבתו יועברו למרכז הפיקודי לזיהוי חללים. למרות האמור לעיל, במקרה של נפגעי חל"כ יחול הנוהל המופיע ב"תורת חיל הרפואה לטיפול בנפגעי חל"כ בשדה" ולפיו יופשטו החללים מכל בגדיהם ויטוהרו.

20. חללים שייאספו על ידי חוליות סריקה ופינוי אוגדתיות או פיקודיות, ימולא לגביהם דוח זיהוי ראשוני, שיכלול בין היתר תרשים טופוגרפי מהאזור שבו נמצא החלל. דוחות אלו יועברו עם החלל למרכז הפיקודי לזיהוי חללים.

21. במרכז הפיקודי לזיהוי חללים ייעשו פעולות איסוף ורישום נתוני הזיהוי על ידי יחידת הקבורה הפיקודית, בעזרת חוליות זיהוי רפואיות. בתום פעולות אלו יועבר החלל לקבורה. כל המסמכים, הצילומים ונתוני הזיהוי יוכנסו לתיק החלל, שיועבר למטכ"ל-רב"ץ-יחידת החקירות והזיהוי, לשם אישור סופי של הזיהוי.

22. לא זוהה החלל במרכז הפיקודי לזיהוי חללים, יכללו בתיק מרב הנתונים, הממצאים והצילומים שיישעו בחקירת הזיהוי.

הוצאה של תעודת פטירה

23. תעודת פטירה (להלן: "טופס 123") תוצא על ידי מתקן רפואי לגבי חללים שנפטרו במתקן בלבד. הטופס יוכן בארבעה עותקים ויצורף לתיק החלל. לגבי חללים שיעברו בתחנות איסוף חללים ישמש אישור הרופא בטופס 246 בדבר אישור המוות, במקום בטופס 123.

פינוי חללים מתחנות האיסוף

24. הפינוי יבוצע על ידי סגל רב"ץ, באחריות מפקד היחידה המפעילה את תחנות איסוף החללים.

25. ככלל, יש לשאוף כי פינוי החללים יתבצע במהירות האפשרית ובדרך הקצרה ביותר למרכז הפיקודי לזיהוי חללים.

26. היחידה תרכז את חלליה בתא"ח. לאחר הזיהוי הראשוני על ידי סגל הרבנות הצבאית וקביעת מותם על ידי רופא, יובאו החללים למרכז פיקודי לזיהוי חללים. מהמרכז הפיקודי יועברו החללים לקבורה לאחר רישום בטופס אישור פינוי חללים (טופס 248).

27. החללים יפוננו עטופים בשמיכות ונתונים בשרוולי פוליטילן.

28. מפקד היחידה יקצה רכב מתאים לפינוי החללים מתחנת האיסוף.

29. חפצים ומסמכים אישיים שיימצאו ליד החלל, ירוכזו בתוך שקית מיוחדת המיועדת לאיסוף חפצי הנפגע ויועברו, יחד עם החלל, למרכז הפיקודי לזיהוי חללים, תוך ציון המקום בו נמצאו.

בלמ"ס

38.0105

פקודות מטכ"ל, 1 אפר' 76

30. יש לוודא שטופס 246 הממולא יוצמד לחלל כשהוא נתון בשקית הפוליטיילן, על ידי קשירת השקית לידו או לכל איבר אחר של החלל.

דיווח

31. הודעה על החלל:

היחידה האוספת את החלל תעביר בתוך 24 שעות לאחר הזיהוי, בדואר רשום, טופס הודעה על נפגע (להלן: "טופס 241") לגורמים כמפורט בפ"מ [38.0103](#).

32. הודעות על מקרים של מוות שאינן בפעילות מבצעית - יודיע מפקד היחידה לגורמים הבאים:

א יחידת מצ"ח קרובה;

ב המרכז הפיקודי לזיהוי חללים.

33. גריעה מהמצבה:

החלל ייגרע ממצבת יחידת האם שלו באופן הבא:

א אם מת ביחידת האם שלו - ביום משלוח טופס 241 למקשל"ר-מרכז הנפגעים (המקבילה בחירום למקשל"ר-מדור הנפגעים וקציני הערים).

ב אם מת מחוץ ליחידת האם שלו - ביום קבלת טופס 241 על המוות ממקשל"ר-מרכז הנפגעים.

פעולות מפקד מרכז פיקודי

הוצאה של פקודת קבורה

34. מפקד מרכז פיקודי לזיהוי חללים יוציא, על סמך אישור המוות בטופס 246 או תעודת הפטירה ולאחר מילוי ואיסוף הנתונים בתיק החלל, פקודת קבורה (להלן: "טופס 243") בשלושה עותקים.

35. חלל שלא זוהה - תוצא פקודת קבורה, רק לאחר שייעשו כל הפעולות האפשריות על-פי הנחיות תיק החלל (כמפורט בסעיפים 21 ו-22 לעיל) לאיסוף נתוני זיהוי נוספים (צילום הגופה, טביעת אצבעות, מרשם שיניים, רישום סימנים מיוחדים הנמצאים על גופת החלל או על בגדיו, לקיחת דגימה מהגופה והעברת הדגימה למכון לרפואה משפטית לביצוע בדיקות גנטיות, או כל אמצעי זיהוי אחר).

36. פקודת הקבורה תופץ באופן הבא:

א עותק אחר יועבר עם החלל לבית הקברות.

ב עותק שני יצורף לתיק החלל.

ג עותק שלישי ייגנוז במרכז הפיקודי לזיהוי חללים.

בלמ"ס

37. חללים ומתים ייקברו בבית קברות צבאי, קבוע או ארעי, בהתאם להחלטה בדבר קבורה ארעי התקפה בזמן הקבורה.
38. חללים ומתים לא יהודיים ייקברו בהתאם למפורט בפ"מ [38.0103](#).
39. חללים ומתים ייקברו אך ורק בארונות קבורה. על גבי הארון שבבית קברות ארעי יירשמו מספר החלל וסימון ראש ורגליים בלבד.
40. בתוך הארון שבבית קברות ארעי יונח בקבוק סגור המכיל פתק שעליו רשומים פרטיו האישיים של החלל.
41. אם נמצאו דיסקיות - תונח חצי דיסקית על הגופה.
42. על גבי השלט המוצב למראשות הקבר שבבית קברות ארעי יירשם מספר החלל בלבד.
43. מפקד בית קברות ארעי ינהל מפה בה יירשמו מיקומי הקברים, מספרם וזהות החללים, אם ידועה.
44. לקראת פתיחת בית הקברות הארעי לקהל יוחלף השלט נושא המספר בשלט הנושא את פרטיו האישיים של החלל בנוסף למספר.

הוצאת הודעה על קבורה (טופס 244)

45. לאחר הקבורה יכין מפקד בית הקברות הודעה על הקבורה (להלן - טופס 244) בשלושה עותקים שיופצו באופן הבא:
- א. עותק אחד – למטכ"ל-רב"ץ-יחידת חקירות וזיהוי חללים.
- ב. עותק שני – למרכז הפיקודי לזיהוי חללים.
- ג. עותק שלישי ייגנז במחלקת הקבורה של בית הקברות.

הטיפול בחפצים שנמצאו על גופת החלל

46. הובאה גופת חלל למרכז פיקודי לזיהוי חללים, ונמצאו עליה חפצים או תעודות, יעבירם מפקד המרכז ליחידת חקירות וזיהוי חללים במטכ"ל-רב"ץ. בשום מקרה אין להעביר את חפצי החייל ליחידתו או לכל גורם אחר.
47. נשק, תחמושת וצל"ם שהובאו עם החללים, ינוקו מהדם ולאחר רישום סוג הנשק ומספרו יועברו לקצין האפסנאות הפיקודי או נציגו שיאשרו קבלת הנשק בחתימת ידם.
48. החפצים יימסרו למשפחה על ידי מפקד היחידה ו/או על ידי קצין הנפגעים.

בלמ"ס

38.0105
פקודות מטכ"ל, 1 אפר' 76

הטיפול בתעודות ובמסמכים

49. תעודות ומסמכים של החלל ימוינו ויטפלו בהם על-פי הנוהל המפורט בפ"מ [38.0103](#).

העברת קרובי חלל לעורף

50. אם יתברר תוך כדי מסירת ההודעה למשפחה, כי לחלל שארי בשר מדרגת קרבה ראשונה המשרתים ביחידה קרבית, יורה בקו"ס ליחידה הנוגעת על העברה מיידית של שאר הבשר לעורף.

51. ההודעה תועבר טלפונית, במברק ובפקסימליה אם ניתן, עם עותק לידיעת רע"ן או רמ"ד הנפגעים החילי ולידיעת כל דרגי הפיקוד החייבים לפעול להעברת שארי הבשר ליחידה עורפית.

מסירת מידע לציבור

52. מידע לציבור באשר למספר החללים, אופי קבורתם, ופרטים אחרים יפורסם על ידי דובר צה"ל באמצעי התקשורת, בהתאם למדיניות התקשורתית שתיקבע על ידי ראש אכ"א, על-פי המלצת אכ"א-רח"ט הנפגעים, כמפורט בפק"ל המשותף לדו"ץ ולאכ"א-חטיבת הנפגעים בחירום.

תפקידי מקשל"ר-רמ"ד הנפגעים וקציני הערים

53. מקשל"ר-רמ"ד הנפגעים וקציני הערים אחראי:

א להפעיל את קצין העיר שבמרחבו נמצאת המשפחה השכולה להודיע למשפחה השכולה על נפילת החלל, בהתאם לנוהל המפורט בפ"מ [38.0103](#).

ב להעביר לידי שאר הבשר של החלל שנקבר קבורה ארעית הודעה רשמית של צה"ל, בכתב, מודפסת בשם קשל"ר ועליה חתום קצין העיר או קצין אחר ממושרדו, בהתאם לדוגמה הניתנת בנספח ב לפקודה זו.

ג לקבל ממטכ"ל-רב"ץ-היחידה לזיהוי חללים אישור פטירת חייל, חתום על ידי הרב הצבאי הראשי, ולהעבירו למשרד הפנים-המחלקה למרשם אוכלוסין.

תפקידי קצין השלישות הפיקודי של הפיקוד בו ייקבר החייל

54. קצין השלישות הפיקודי של הפיקוד בו ייקבר החייל אחראי:

א לפרסם את מיקומם של מרכזי הזיהוי הפיקודיים ודרכי הפינוי אליהם.

ב לוודא, באמצעות הרב הפיקודי ומפקד יחידת הקבורה הפיקודית (להלן: "יק"פ") את הפעלת המרכז הפיקודי לזיהוי חללים ואת הפעלת בתי קברות ארעיים.

ג לוודא, במידת צורך, הקצאת יחידה מיוחדת שמתפקידה יהיה לכרות את הקברים ולכסותם.

ד לוודא, במידת הצורך, שיוקצו כוחות לסיוע ליק"פ.

בלמ"ס

תפקידי מטכ"ל-רב"ץ-יחידת החקירות לזיהוי חללים

55. רב"ץ-יחידת החקירות לזיהוי חללים:

- א תקלוט את תיקי החללים וחפציהם מהמרכזים הפיקודיים לזיהוי חללים.
- ב תבצע בדיקת מומחים והשוואת הנתונים המצויים בתיק החלל ותאמת לפיהם את זהותו, וזאת כהשלמה לקביעת הזהות במרכז הפיקודי לזיהוי חללים.
- ג תבצע חקירות ובדיקות לזיהוי לגבי חללים אלמוניים.
- ד תכין "אישור פטירת חייל" לאישור הרב הראשי לצה"ל כקצין המוסמך לאשר מותו של חייל. אישור זה משמש כאסמכתה להוצאתה של תעודת פטירה ממשלתית.

ה תפיץ את המסמכים והאישורים האלה:

(1) למקשל"ר-מרכז הנפגעים:

א הודעה על חלל מזוהה.

ב טופס 244 בשני עותקים.

(2) למקשל"ר-מרכז הנפגעים - אישור פטירת חייל חתום על ידי הרב הצבאי הראשי.

(3) ליחידה להנצחת החייל - חפצים ומסמכים אישיים, בצירוף טופס 245 בשני עותקים.

תפקידי מפקד הרפואה הפיקודי

56. מפקד הרפואה הפיקודי:

- א יוודא הוצאתה של תעודת פטירה בארבעה עותקים, בכל מקרה מוות של חייל במתקן רפואי, שאין בו חוליית ר"ס 2.
- ב יודיע על המוות לרב הפיקודי שיוודא טיפול בחלל על ידי יחידת הקבורה הפיקודית.
- ג יוודא כי תעודת הפטירה תועבר בצמוד לגופת החלל.

תפקידי היחידה להנצחת החייל

57. היחידה להנצחת החייל:

- א תאשר קבלת החפצים או התעודות לגורם השולח על אחד מטופסי 245 שהועברו אליה.
- ב בקבורת ארעי - תודיע לשאר הבשר של החלל את מקום קבורתו של החלל, בהקדם האפשרי לאחר הכשרת בית הקברות ולפתיחתו לעליית המשפחות השכולות.
- ג תכשיר בתי קברות ארעיים ותתחזקם.
- ד תטפל בקבורות קבע, אם תהיינה, זאת על-פי הנוהל המפורט בפ"מ [38.0103](#).

תוקף טעיפים 58 עד 79 מה- 26 בדצמ' 2004

טיפול בחללים ביחידה מכותרת או מנותקת או בשטח אויב

- 58. הנוהל המפורט להלן יחול אך ורק כאשר היחידה הינה מכותרת או מנותקת על ידי האויב או פועלת מאחורי קווי האויב, ואין כל אפשרות לפנות את החללים לבית הקברות והשהיית קבורתם מעל ל-24 שעות אינה רצויה מסיבות מוראליות, סניטריות או ביטחוניות.
- 59. כאשר אפשר לפנות את החללים לבית קברות צבאי, קבוע או ארעי, ולו גם לאחר שהות מה, אולם לא יאוחר מ- 24 שעות מעת נפילתם, יפעל המפקד בהתאם לנוהל הרגיל לטיפול בחללים בשעת חירום המפורט לעיל. לעניין נוהל זה, מפקד הוא מפקד כיתה, מחלקה, פלוגה או כל חייל אשר הוטלה עליו משימה כלשהי, והוא אחראי ליחידה, גם כאשר היא קטנה מכיתה.
- 60. על הפעלת הנוהל יחליט מפקד הכוח המכותר, המנותק או הפועל מאחרי קווי האויב.
- 61. כל יתר הפעולות (הודעות, דיווח, העברת חפצים מכתבי תנחומים וכו') ייעשו על ידי היחידה באפשרות הראשונה לכך בהתאם לפקודה זו.
- 62. חללים ייקברו בשדה הקרב בשטח שבו יש פעילות מלחמתית רק כאשר לא ניתן לקבוע חלקה מיוחדת ומסודרת לשם חפירת קבורה.
- 63. חפצים אישיים המצויים בבגדי החלל, כגון: תעודות ומכתבים וכדומה ייאספו ויישארו ברשות המפקד או בידי איש מיוחד שמונה לאחראי לחפצים אלה.
- 64. על צווארו של החלל תושאר לוחית זיהוי אחת. אם לא ניתן לפעול כאמור, תהודק לוחית הזיהוי לבגדי החלל.
- 65. מגופת החלל תורד לוחית זיהוי אחת, והיא תצורף לחפצים שנאספו. באפשרות הראשונה, ינהגו בחפצים על-פי נוהל הטיפול בחפצי חלל המפורט בפ"מ [38.0103](#), בהתאמה לשעת החירום, על-פי הקבוע בפקודה זו.
- 66. לפני הקבורה יזוהה החלל על ידי חבריו, אף אם מצויה עליו לוחית זיהוי.
- 67. בהיעדר לוחיות זיהוי על גופת החלל ולאחר שזוהה על ידי חבריו, יערוך המפקד דוח קצר, אם אפשר, בשני העתקים. בדוח ירשום את מספרו ואת שמו של החלל, את שמו של עורך הדוח, את שמות החיילים שהשתתפו בזיהוי ואת כל הנתונים שלפיהם זוהה החלל. העתק אחד מהדוח יוכנס לתוך בקבוק, מימייה וכדומה, וזה יונח בתוך הקבר על יד הגופה. ההעתק השני יימסר, בבוא העת, לידי מפקד מחלקת הקבורה הפיקודית.

68. החלל ייקבר בבגדיו. אם מצויה ביחידה שמיכה, תיעטף בה הגופה. במידת האפשר יונח החלל כשרגליו מופנות לכיוון ירושלים.
69. כקברים יש לנצל תעלות וחפירות קיימות, שוחות, מכתשי פגזים וכל שקע בקרקע במידת האפשר יש לדאוג שהמרחק בין הקברים לא יהיה גדול מדי.
70. בשטח הררי, כאשר אי-אפשר לנצל חפירות קיימות, שוחות וכדומה ואין אפשרות טכנית לבצע חפירה כלשהי - אפשר להטמין את גופות החללים במערות ובבקיעים שבין הסלעים.
71. את הגופות יש לכסות בעפר או לערום עליהן אבנים, ואת פי המערות או הבקיעים יש לסתום באבנים לאחר הנחת הגופות בהם. אם אין בשטח מערות ובקיעים, יש לערום גל אבנים סביב ומעל לגופת החלל.
72. בעת כיסוי הקבר יש לדאוג לכך שהגופה תכוסה בשכבת עפר מספיקה.
73. לאחר סתימת הגולל, יש לתקוע על גבי הקבר כידון או מקל וכדומה, ועל גביהם אפשר להניח כובע פלדה. סימון זה יאפשר בשלב מאוחר יותר לאתר את קברו של החייל.
74. כשהדבר אפשרי, יש להצמיד על גבי הקבר שלט קטן מקרטון, מפח או מחומר אחר כלשהו. על גבי השלט יירשמו מספרו ושמו של החייל הקבור ותאריך נפילתו.
75. המפקד יערוך תרשים של הסביבה הקרובה לקבר ויציין במיוחד את העצמים הבולטים, שבעזרתם אפשר יהיה בעתיד לאתר את מקום הקבורה, גם אם עקבות הקברים יטושטשו.
76. במידת האפשר, יוכן התרשים במספר העתקים, אשר יחולקו בין אחדים מחיילי היחידה.
77. קבר אחים -

א במקרה של חללים שזוהו יש לפעול כמפורט להלן:

- 1) אם מספר החללים הוא רב, אפשר לקבור את כל החללים שזוהו בקבר אחים.
- 2) את שמותיהם של החללים הקבורים בקבר האחים יש לרשום על גבי שלט שיוצב על הקבר.
- 3) בתרשים קבר האחים יציין המפקד את הסדר, שבו הונחו הגופות בקבר.

ב במקרה של חללים שלא זוהו יש לפעול כמפורט להלן:

- 1) חלל שאין עליו אמצעי הזיהוי הרגילים ואף לא זוהה על ידי חבריו - ייערך תרשים שיניו וכן יצוינו סימנים מיוחדים המצויים על גופו או על בגדיו (כגון: סימני כביסה).
- 2) התרשים יוכן בשני העתקים; הראשון יצורף לתרשים סביבת הקבר והשני יושם בתוך הכלי שיונח בקבר.
- 3) חללים לא מזוהים ייקברו בקבר אחים נפרד מהחללים המזוהים.
- 4) המספר הכולל של הגופות שנקברו בקבר האחים של החללים הלא-מזוהים יירשם על גבי שלט אשר יוצב על הקבר.

בלמ"ס

38.0105
פקודות מטכ"ל, 1 אפר' 76

.78 השארת חללים ללא קבורה -

א אם בגלל תנאי הקרב, תנאי הקרקע, חוסר כוח אדם או סיבה אחרת כלשהי, אי-אפשר לבצע את הקבורה כאמור לעיל - יונחו החללים במקום מוסתר ויכוסו בשמיכות או בכיסוי אחר כלשהו.

ב אם היחידה נאלצת לסגת, ויש הכרח להשאיר את החללים לא-קבורים, ייאספו מסמכיהם המצויים איתם וכל חפץ אישי שאפשר לקחתו.

ג כן תורד לוחית זיהוי אחת, ואחת תושאר על גופת החלל, על מנת לאפשר לאויב לטפל בקבורתו, בהתאם לאמנת ג'נבה.

.79 הנוהל המפורט לעיל בפרק זה יחול גם על חיילים ביישובי הגמ"ר מנותקים. אולם, במידת האפשר, ייקברו חיילים ביישובים אלה בארונות קבורה.

תוקף נספח א מה- 30 בנוב' 2000

נספח א לפ"מ 38.0105

דוגמת נוסח הודעה למשפחת החלל

צר לי להודיעכם כי יקירכם _____ ביום _____
(מספר אישי) (דרגה) (שם החלל)
ז"ל, נפל במערכה בזירת

_____ ביום _____
(אזור הנפילה) (תאריך)

מייד כאשר הנסיבות יאפשרו זאת, יימסרו לכם מלוא הפרטים על נפילת יקירכם ז"ל.
פרטים בדבר מקום הקבורה יימסרו לכם על ידי היחידה להנצחת החייל, מייד לאחר הכשרת בית
הקברות ופתיחתו לעליית משפחות.

(הודעת סעיף זה תימסר למשפחה כל עוד בית הקברות סגור למבקרים. אם בית הקברות פתוח - יש
להודיע למשפחה את מקום הקבורה.)

בלמ"ס

38.0105
פקודות מטכ"ל, 1 אפר' 76

תוקף נספח ב מה- 30 בנוב' 2000

נספח ב לפ"מ 38.0105

דוגמה של הודעת צה"ל למשפחה במקרה של קבורת ארעי

סמל צה"ל
תאריך עברי מלא
תאריך לועזי מלא
קצין העיר _____

משפחת _____ היקרה,

צבא ההגנה לישראל מודיע בצער, כי יקירכם _____ ז"ל
(מספר אישי) (דרגה) (שם פרטי) (שם משפחה)

נפל במערכה.

יקירכם הובא לקבורה ארעית בבית קברות צבאי ארעי ביום _____ - _____
(תאריך עברי מלא) (תאריך לועזי מלא)

פרטים על נפילת יקירכם יימסרו כאשר הנסיבות יאפשרו זאת. מידע בדבר מקום הקבורה ובדבר האפשרות לעלות לקבר יימסר לכם על ידי היחידה להנצחת החייל במשרד הביטחון, מייד לאחר הכשרת בית הקברות ופתיחתו לעליית בני המשפחות*.

אתכם באבלכם הכבד

פרטי קצין העיר
(דרגה) (שם משפחה ושם פרטי)
בשם קצין השלישות הראשי

*הערה:

אם בית הקברות כבר נפתח, יש לרשום במכתב:

יקירכם נקבר בבית הקברות הצבאי הארעי ב _____
בית הקברות הצבאי הארעי פתוח לעליית בני המשפחות בימים _____
בין השעות _____
מיקומו המדויק של קבר יקירכם יימסר לכם בכניסה לבית הקברות.

בלמ"ס